

**KÜRE DAĞLARI MİLLİ PARKI'NIN
HIZLI KIRSAL DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ
İLE
EKOTURİZM POTANSİYELİNİN
BELİRLENMESİ**

**KAAN MEYDAN
PROF. DR. SEVGİ ÖZTÜRK**

**KÜRE DAĞLARI MİLLİ PARKI' NIN
HIZLI KIRSAL DEĞERLENDİRME
YÖNTEMİ İLE EKOTURİZM
POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ**

**Kaan MEYDAN
Prof. Dr. Sevgi ÖZTÜRK**

DOI: <https://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10057177>

Copyright © 2023 by iksad publishing house
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced,
distributed or transmitted in any form or by
any means, including photocopying, recording or other electronic or
mechanical methods, without the prior written permission of the publisher,
except in the case of
brief quotations embodied in critical reviews and certain other
noncommercial uses permitted by copyright law. Institution of Economic
Development and Social
Researches Publications®
(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)
TÜRKİYE TR: +90 342 606 06 75
USA: +1 631 685 0 853
E mail: iksadyayinevi@gmail.com
www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.

Iksad Publications – 2023©
ISBN: 978-625-367-392-5
Cover Design: Dilara YILMAZ
October / 2023
Ankara / Türkiye
Size = 14,8 x 21 cm

ÖNSÖZ

Günümüzde, kentleşme ve nüfus artışının yanı sıra küresel ölçekte yaşanan pandemi süreci sonrasında çevreye olan duyarlılık artış göstermiştir. Sosyal ve psikolojik açıdan insanların baskı altında olması şehir hayatından uzaklaşma isteğini ortaya çıkarmıştır. Bu istek doğrultusunda ise, doğal alanlara yönelik sürdürülebilir temelli bir turizm çeşidi olan ekoturizm destinasyonlarına talep hızla artmaktadır. Doğa koruma bilincinin artması, doğal kaynak değerlerinin sürdürülebilir kullanımının sağlanması ekoturizm faaliyetleri ile artmaktadır. Bu nedenle, sürdürülebilir turizm temelli olan ekoturizm faaliyetlerine yönelik potansiyellerin belirlenmesi, etkili ve uzun vadeli planlama strateji ve önerilerinin geliştirilmesi önemli bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmada, küresel ölçekte bir öneme sahip olan Küre Dağları Milli Parkı (KDMP)' nin Kastamonu il sınırlarında ekoturizm potansiyeline odaklanılmaktadır. Bu kapsamda, korunan alanlar ve ekoturizm ile ilgili literatür taraması yapılarak, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımlarına ilişkin stratejiler belirlenmiştir.

Çalışmanın hazırlanmasında, Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı'nda yürütülmüş, 612155 numaralı “*Küre Dağları Milli Parkı'nın Kastamonu İl Sınırlarında Ekoturizm Potansiyelinin ECOS Yöntemi İle Belirlenmesi*” başlıklı yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır. Bu çalışmaya değerli görüş ve önerileriyle katkı sağlayan değerli Prof. Dr. Canan CENGİZ, Doç. Dr. Nur Belkayalı, Arş. Gör. Dr. Öznur İŞINKARALAR, Arş. Gör. Ece ÇİLLİ'ye ve Doktora programı öğrencimiz Dilara YILMAZ' a teşekkür ederiz. İKSAD yayınevi çalışanlarına kitabın oluşum ve basım aşamalarındaki destek ve bilgilerinden dolayı teşekkür ederiz. Kitabın bilim dünyası ve ekoturizm konusu ile ilgilenen herkes için faydalı olmasını dileriz.

Kaan MEYDAN

Sevgi ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	iii
1.GİRİŞ	5
2.KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1.Sürdürülebilir Turizm Kavramı.....	9
2.2. Ekoturizm Kavramı ve Gelişim Süreci	11
2.3.Ekoturizm Faaliyetlerinin Sınıflandırılması.....	17
2.4.Korunan Alan Kavramı ve Gelişim Süreci	24
2.5.Korunan Alanların Sınıflandırılması.....	31
2.6.Türkiye’de Korunan Alanlar	35
3.MATERYAL VE YÖNTEM.....	38
3.1. Çalışma Alanı.....	38
3.2. Yöntem.....	41
4. BULGULAR.....	45
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	50
KAYNAKÇA	57

1.GİRİŞ

Planlama tarihi boyunca her dönemde farklı şekilde tanımlanan kentler, sürekli olarak bir değişim ve dönüşüm süreci içerisinde (Işınkaralar ve Varol, 2021; Yılmaz vd. 2022). Kentlerde sosyal, ekonomik ve çevresel gibi farklı birçok alanda meydana gelen değişimler insanların yaşantıları üzerinde de büyük bir etkiye sahiptir (Şen vd. 2018; Öztürk vd. 2021). Günümüzde teknolojik gelişmelerin beraberinde getirdiği kent yaşamındaki yoğun yapılaşma ve stresli iş hayatından uzaklaşma arzusu ile insanların yaşam tarzları başta olmak üzere birçok alışkanlıkları değişmiştir (Öztürk vd. 2018; Köse ve Dönmez, 2021; Çufalı ve Dönmez, 2022; Yılmaz vd. 2023; Gündel vd. 2023). Bu değişim sonucunda insanlar, kitle turizmi anlayışı yerini çevre bilincinin ve sorumluluğunun gelişmiş bir şeklini aldığı, daha çok doğal alanlarda yapılan turizm aktivitelerine yönelmişlerdir (Dönmez ve Türkmen, 2015; Öztürk ve Işınkaralar, 2018). Bu gelişmeler içinde doğal kaynakları koruma-kullanma dengesine dayanan ve sürdürülebilir turizm faaliyetlerini baz alan ekoturizm, küresel ölçekte yerini almıştır (Çevirgen, 2004).

Ekoturizm kavramı ilk defa 1987 yılında Ceballas-

Lascurian tarafından, "insan etkisinin en az olduğu alanlarda doğal çevre, bitki örtüsü ve yaban hayvanlarıyla beraber kültürel kaynak değerlerine duyulan ilgi ile gerçekleştirilen özel bir çalışma, seyahat" şeklinde tanımlanmıştır (Öztürk, 2005). Ekoturizmin uluslararası ölçekte ilk tanımı ise 1992 yılında Rio Çevre Zirvesinde, "çevreye zarar vermeden uygulanacak, yerel halkın kültürel yapısını gözeterik oluşturulacak bir sürdürülebilir turizm faaliyeti" olarak belirlenmiştir. 2002 yılında Kanada'da aralarında Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ile Dünya Turizm Örgütü (WTO)' nün de yer aldığı 133 ülkeden 1100 delegenin katılımıyla gerçekleştirilen Dünya Ekoturizm Zirvesi'nde ekoturizm, "yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvence altına alan, bunun yanı sıra yerel halkların ekonomik kalkınmasına destek olurken, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözeten bir yaklaşım ya da tavır" olarak tanımlanmıştır (Selimoğlu, 2004;URL-1; Demir, 2011). Bu gelişmeler sonucunda ekoturizm doğal alanlarla etkileşim içerisinde yaşayarak bulunduğu doğal çevreyi koruyan, yöre insanını ve kültürünü tanımayı amaçlayan bir organ haline gelmiş ve zamanla gelişmiştir (Özhan, 1997).

Ekoturizmin uygulanabilirliği için söz konusu alanı tanımlayan ve diğer alanlardan ayıran; topografik, hidrolojik,

jeolojik yapısı, iklimi, flora-faunası ve lokasyonu ile doğal spesifik değerlere sahip olması gerekmektedir. Buna ek olarak sosyo-kültürel değerleri meydana getiren tarihi kalıntılar, kültür mirasları, folklorik kıyafetler ve gastronomik özellikler yörenin farklılaşmasını sağlamaktadır. Bu kapsamda ekoturizmin faaliyetleri gerçekleştirilirken hassas ekosistemlerin önemli kültürel değerlerin sürdürülebilirliği de önemlidir. Ayrıca, bilinçsiz tüketimin önüne geçilmesi için tüm kaynak değerlerinin tespit edilerek mutlak koruma-kullanma dengesinde ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi önemli önceliktir. Çalışmada, yukarıda sayılan değerlerin tespit edilmesinde Hızlı Kırsal Değerlendirme (HKD) yöntemi tercih edilmiştir.

HKD, derinlemesine araştırma ve tekrarlama gibi bilgi toplamaya yönelik özel stratejiler ile disiplinlerarası ekip çalışmasına dayanan oldukça sistematik ve yapılandırılmış bir süreç olmaktadır. Çalışmada, Batı Karadeniz Bölgesi'nde bulunan, 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu'nun koruma stratejileri ile korunan ve yönetilen KDMP'nın Kastamonu il sınırlarında yer alan kısmının ekoturizm potansiyelinin doğal ve kültürel peyzaj değerleri açısından belirlenmesi hedeflenmiştir. Türkiye'de katılımcı yaklaşımla milli park sınırının çizildiği ve tampon bölgenin tanımlandığı ilk korunan alandır (Öztürk,

2005). Bu bağlamda çalışmada, sahip olduğu doğal ve sosyo-kültürel varlıklarının rekreasyonel olanakları ile ekoturizm bakımından mühim olan KDMP'nın, ekoturizm planlamasına yönelik koruma-kullanma dengesi içinde planlama ve yönetim önerilerinin oluşturulması amaçlanmaktadır.

2.KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Sürdürülebilir Turizm Kavramı

Sürdürülebilirlik kavramı son yılların gündeminde olan ve üzerinde çok fazla durulan bir kavramdır. Herhangi bir olay veya olgunun kendiliğinden devam etmesine sürme, başkası tarafından ettirilmesine ise sürdürme denir. Sürdürülebilirlik, bir ekosistemin veya süreklilik arz eden herhangi bir olgunun kesintisiz, bozulmaya uğramadan, aşırı kullanımla tüketilmeden ve ana kaynağının korunması sağlanarak sürdürülebilmesine denir. Sürdürülebilir bir sistemde kaynak değerlerine koruma bilincinin kazandırılması gerekmektedir (Kaypak, 2017). Sürdürülebilir sistemlerin ekolojik dengelerinin zamanla tahrip olması canlıların yaşam alanları ve doğal kaynak değerleri üzerinde baskıya sebep olmaktadır (Reid vd., 2005; Cengiz, 2009; Şen ve Güngör, 2018). Bu bağlamda sürdürülebilirlik kavramının birçok sektörde ön plana çıkması ile turizm sektöründe de önem arz etmeye başlamıştır. Özellikle son yıllarda turizm faaliyetleri içerisinde önemli bir yer tutmaktadır (Kasar, 2015). 1987 Yılında 'Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonun' düzenlediği kongrede hazırlanan Brundtland Raporu ile Sürdürülebilirlik teriminin temelleri atılmıştır. Rapora göre gelecek nesillerin gereksinimlerini göz önünde

bulundurarak günümüz gereksinimlerini karşılamak sürdürülebilirlik ile kalkınmayı sağlayacaktır (WTO, 1998). İlk defa bu yaklaşım ile birbirinin zıttı olarak gelişen ekonomik gelişim ve çevre koruma kavramları bir arada düşünölmeye başlanmıştır (Kaypak, 2017).

Sürdürülebilir turizm; herhangi bir yörede yaşayan halkın ve turistlerin geleceğinin göz önünde bulundurulmasıyla, mevcut kaynakların korunarak kullanılmasıdır (Avcıkurt, 1997). Sürdürülebilir turizm kavramı, sürdürülebilirliği olan gelişme yaklaşımına dayanır ve bu gelişmenin turizm kavramında özel olarak uygulanması gerekmektedir. Sürdürülebilir turizmin amaçları; çevresel kalitenin sürdürölmesi, turizm bölgelerinin yaşam kalitelerinin artırılması, kaliteli ziyaretçi deneyimi, eşit kalkınma, ekonomi ve çevreye katkı sağlamak olarak sayılabilmektedir (Inskeep, 1991). WTO (1998)'e göre sürdürülebilir turizm; yer aldığımız doğal kontekstin zarar görmeden ve değışmeden korunması sağlanırken kültürel değerlerin ve çevresel süreçlerin devamlılığının sağlanması, paydaşların sosyo-ekonomik ve rekreasyonel ihtiyaçların karşılanarak ileriki kuşaklarında eşit haklarla sahip olmasını sağlama doğrultusunda yönetilen gelişme biçimidir (Acar İnam, 2009; Çakır, 2011; Eser, 2011; Tekin, 2014).

Turizmin en önemli yapı taşlarından olan doğal, tarihsel, sosyal ve estetik kaynak değerlerinin korunarak geliştirilmesi ve çekici kılınması sürdürülebilirlik kavramı olarak adlandırılmaktadır (Butler, 1999; Çıracı vd., 2008; Tetik, 2012). Sürdürülebilir turizm açısından ekonomik faydaları yöre halkına fayda sağlamak için yükseltmek ayrıca önemlidir (Kasar, 2015). Sürdürülebilir turizm çeşitlerinden olan ve daha çok korunan alanlarda gerçekleştirilen "ekoturizm" ise son yıllarda popülerliğini artırmış bir turizm türüdür.

2.2. Ekoturizm Kavramı ve Gelişim Süreci

Ekoturizm kavramı; kökeni Yunanca oikos (ev) ile logos (kelime)'a dayanan ve bilimsel anlamda ekoloji olarak adlandırılan kelimedeki "eko" teriminin turizmle birleşerek oluşturduğu kavramdır (Demir ve Çevirgen, 2006; Orhan, 2008; Çakır, 2011; Tetik, 2012). Diğer organizmaların olduğu gibi insanın da çevresiyle bağlantısı bulunur. Ekoloji, canlıların yaşam alanlarının korunması ve yöresel yapıya özen gösterilmesini gerektirir. Bu bağlamda yörenin sahip olduğu kaynak değerlerine minimum derecede zarar veren rekreasyonel aktivitelerin gerçekleştirilmesine ekoturizm denebilmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006; Kuter ve Ünal, 2009).

Ekoturizmin kökeni ile ilgili bilimsel kaynaklarda belirli bir düşünce birliği olmasa da birçok bilim insanı terimin, 1965 yılında Hetzer tarafından yapılan tanıma dayandığına hemfikirdir. Hetzer (1965)'e göre ekoturizm; doğal ve arkeolojik kaynaklara dayanan vejetasyon varlığının, bakir alanların, kayalıkların, mağaraların, taşıl alanların, arkeolojik sitlerin, sucul alanların ve ender ya da tehdit altındaki taksonların yer aldığı alanlardır. Ayrıca turizmin daha sorumlu bir hal alması için dört özelliğin dahil olması gerekir. Bunlar; doğaya ve kültürel mirasa en az zarar ve en fazla önem, lokal ölçekte ekonomik yarar ve ziyaretçilere en yüksek ölçüde bilgi edinimi sağlamaktır (Caldicott ve Fuller, 2005; Çelem ve Kılıç Benzer, 2007). 1987'de ilk resmi ve geniş bir alanda kabul edilen ekoturizm tanımı Cabellas-Lascurian tarafından yapılmıştır. Tanıma göre; insan etkisinin minimum düzeyde olduğu bölgelerde görsel değer, vejetasyon varlığı ile birlikte tarihi ve sosyo-kültürel değerlere karşı duyulan beğeni ile gerçekleştirilen gezintiler bütünüdür (Öztürk, 2005).

Pek çok tanımı bulunan ekoturizm, Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES)'e göre; doğanın muhafaza edilmesi ve yöre insanının refahının gözetilmesini sağlayan, tabii özellikleri değişmemiş bölgelere sorumlu bir biçimde gerçekleştirilen

seyahat (TIES, 1990). IUCN'e göre; geçmişten günümüze gelen ve gelecek nesiller için korunması gereken kaynak değerlerinin üzerindeki insan etkisinin minimum safhada tutularak bir taraftan da yöre halkının sosyal ve ekonomik açıdan iştiraki ile doğal çevrenin tadına varmak için yapılan sorumluluk anlayışını benimsemiş gezintilerdir (URL-3). Dünya Yaban Hayatı Fonu (WWF)'e göre; yaban yaşamı ve çevresindeki doğada turizm faaliyetlerini tabiata minimum etki ile gerçekleştirirken yöre halkına maksimum yarar sağlamak olarak tanımlanmaktadır (Yücel, 2002; Öztürk, 2005; Türker ve Öztürk, 2013).

Ekoturizm kavramının hem anlam bakımından hem de kullanımı bakımından anlaşmazlığı sürerken üzerinde hemfikir olunan tek bir tanımı yoktur. Bunlara rağmen, ekoturizmin üç temel ögesinin belirleyiciliği üzerindeki evrensel fikir (Erdoğan, 2003):

- Tabiat temelli yaklaşılması,
- Kültür zenginliği içermesi,
- Kaynak değerlerinin anlaşılmasıdır.

Genel ve tüketime dayalı turizm anlayışına doğa temelli bir alternatif olarak gelişen ekoturizm, sürdürülebilir gelişmede büyük rol oynamaktadır (Kuter ve Ünal, 2009; Dönmez vd.

2015). Ekoturizm; turizm faaliyetlerini mevsimsel kısıtlamalardan kurtararak, doğa tahribatını minimum düzeyde tutarken bunu düzeltmek yerine tahribatın tamamen önüne geçen ve geleceğe yönelik planlar ile kalıcı fayda sağlayarak yöre ekonomisinin kalkındırmasını sağlayan önemli bir turizm türüdür (Küçükaslan, 2007; Meydan vd., 2020). Ekoturizm ayrıca ekonomik bir aktivitedir ve doğru strateji ile para kazanırken eş zamanlı olarak kaynakların korunmasını sağlamaktadır (Drum ve Moore, 2005). Bu nedenle ekoturizm sürdürülebilir gelişimin alternatif bir tipidir (Godratollah vd., 2011). Farklı yerel kimlikleri ile doğal kaynakların sürdürülebilirliğine dikkat çekmektedir (Bhuiyan vd., 2012).

1998 Yılında UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü) 21. yüzyılın ilk senesini "Uluslararası Ekoturizm Yılı" olarak duyurması Türkiye tarafından da benimsenmiş ve aşağıdaki hedefler belirlenmiştir (Bakırcı, 2002):

- Tabiat ve kültür miraslarının korunması için statü düzenlemeleri yapılmalı,
- Kent dışında doğala yakın koruma alanlarının çevresinde bulunan yöre halkının yaşam kalitesi artırılmalı,
- Doğal ve geleneksel değerler hakkında bilgilendirme

çalışmaları yapılmalıdır.

Ekoturizm tanımlamalarına ek olarak ekoturizmin temel özellikleri sınıflandırılacak olursa (Yücel, 2002);

- Tabiatı korumaya dayanması,
- Biyoçeşitliliğin müdafaa edilmesine destek vermesi,
- Yöre halkının kalkınmasını gözetmesi,
- Negatif sosyolojik ve çevresel etkileri azaltmak adına aktivitelerin turistlerin ve yöre halkı mesuliyetinde belirlenmesi,
- Yenilenemeyen kaynak değerlerinin zorunda kalınmadıkça kullanılmaması,
- Mülk sahiplerinin yöre halkından oluşturulması ve yöreye yarar sağlamasıdır.

2001 Yılından itibaren "Ekoturizmin Yönetimi, Gelişimi ve Planlaması" konusunda birçok ülkede kongreler gerçekleştirmiş ve Kanada'da 2002 yılının Mayıs ayı içinde iki defa UNEP tarafından düzenlenen "Dünya Ekoturizm Zirvesi" gerçekleştirilmiştir. Dünya'da bir ilk olan bu kongrede ekoturizm kavramı, kalkınmada sürdürülebilirliği sağlayacak etken olarak belirlenmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gelir sıkıntılarına çözüm getirmesi hedeflenmiştir (Erdoğan, 2005). 14-16 Mayıs 2007

tarihinde Oslo/Norveç'te düzenlenen "Küresel Ekoturizm Konferansı"nda ise "Dünya Ekoturizm Zirvesi"nden itibaren geçen beş yıl boyunca gelinen noktadaki gelişmelerin değerlendirilmesi ve son incelemelerin yapılması ile ekoturizmin korunması ve sürdürülebilirliğe katkı sağlaması amacıyla gerekli yaklaşım modeli ve düzenleme adımlarının atılmasının önemi üstünde durulmuştur (Kuter ve Ünal, 2009). Dünya'da artık keşfetmek amacıyla gerçekleştirilen ekoturizm, Türkiye'de de oldukça ilgi görmeye başlamıştır. Bütüncül olarak değerlendirilmesi gereken ekoturizm, sosyo-kültürel aktiviteleri bünyesinde barındıran ve büyük ölçeklerde pek çok etkinliğin dahil olduğu bir turizm türüdür (Yürük, 2003). Türkiye'nin ekoturizm kavramına yönelik yapılan ilk resmi referans, 2001-2005 dönemini kapsayan Sekizinci 5 Yıllık Kalkınma Planı'nda gerçekleşmiştir. Planda şu ifadeye yer verilmektedir: "Tür çeşitliliği, hidrolojik değerler, fauna ile sosyo-kültürel ve estetiksel kaynakların korunabilmesi amacıyla doğa koruma alanları, milli parklar ve benzeri alanların geliştirilmesi ve genişletilmesi, ekoturizmin henüz anlaşılamayan yararlarının geliştirilmesi sağlanmalıdır" (Açıksöz vd., 2010). Türkiye'nin 2023 Turizm Stratejisi ve 2013 Eylem Planı, "Turizmin Çeşitlendirilmesi Stratejisi" dahilinde öncelikli olarak belirlenen turizm türleri arasında ekoturizmin stratejik olarak geliştirilmesi

kararına varılmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007). WWF tarafından 1999 yılında belirlenen, Avrupa'daki canlı çeşitliliği bakımından özel ve mutlak şekilde korunması gereken öncelikli 100 sıcak noktadan 9'u Türkiye'de yer almaktadır. Bu sıcak noktaların koruma altına alınması ve koruma yönetiminin yapılması projesi, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından uygulamaya konulmuştur (URL-4). Ekoturizmin önemli bir odak noktası olması bakımından farklı kamusal kurumlar ve kuruluşlar ile sivil toplum örgütleri çeşitli kooperatif projeleri geliştirmekte, uygulamakta ve bu faaliyetlere devam etmektedir.

2.3.Ekoturizm Faaliyetlerinin Sınıflandırılması

Ekoturizmin sınıflandırılması; kullanılan araçlar, alanın doğası, etkinliğin özelliği gibi çeşitli kriterlere göre değişmektedir. Sürdürülebilir turizmin bir çeşidi olan ekoturizmin önemli bazı faaliyetleri; yayla turizmi, bitki izleme, mağaracılık turizmi, tarımsal üretim turizmi, doğa yürüyüşü, yaban hayatı gözlemciliği, kamp-karavan turizmidir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2002; Bakırcı, 2002; Erdoğan, 2003). Ekoturizm aktiviteleri; tabiat temelli faaliyetler, tabiat dayanağındaki faaliyetler ve tabiatın tesadüfen yer aldığı faaliyetler olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Valantine, 1992). Duffos ve Dearden (1990) ekoturizmi, doğa kaynaklarını

tüketmeden gerçekleştirilen ve doğa kaynaklarının tüketimine meyilli faaliyetler olarak ikiye ayırmaktadır (Ekim, 2017). Ekoturizm, geniş profilde turistlere hitap eden bir turizm türüdür. Ancak ekoturizm aktivitelerine katılım gösteren turistler, aktif birer kaynak kullanıcısı olmaktan ziyade, daha çok pasif ve tüketici olmayan gözlemciler niteliğindedir (Luzar vd., 1995). Literatürde çok sayıda ekoturizm aktivitesinin varlığından bahsedilmektedir (Tutçu, 2021); Kiper ve Arslan, 2007). Tekin (2017)'e göre ekoturizm aktivitelerini öğrenmeye dayalı ekoturizm aktiviteleri, eğlenmeye dayalı ekoturizm aktiviteleri ve dinlenmeye dayalı ekoturizm aktiviteleri şeklinde sınıflandırılmaktadır:

Öğrenmeye dayalı ekoturizm aktiviteleri: Botanik turizm, kuş gözlemciliği, doğa fotoğrafçılığı, yaban hayatı gözlemeleme, çiftlik turizmi, mağara turizmi

Eğlenmeye dayalı ekoturizm aktiviteleri: Maceraya dayalı aktiviteler (safari, yamaç paraşütü, dağcılık, balon turizmi, akarsu turizmi), sportif aktiviteler (bisiklet turizmi, su altı dalış, atlı doğa yürüyüşü, sportif olta balıkçılığı, trekking/hikking, av turizmi)

Dinlenmeye dayalı ekoturizm aktiviteleri: Kamp/karavan turizmi, yayla turizmi vb şekildedir.

Türkiye’de gerçekleştirilmekte olan ekoturizm aktiviteleri temel olarak şu şekildedir:

Bitki İzleme: Belirli bir bölgede yetişen, özellikle de endemik ve nadir bitki türlerinin görülmesi ve incelenmesi şeklindedir (Taş, 2012). Genel olarak rehber önderliğinde ve grup halinde gerçekleştirilebilmektedir. Doğal alanında türlerin incelenmesi şeklinde gerçekleştirilen bitki izleme, ekoturizm bölgelerinde sıkça yapılmaktadır (Ekim, 2017).

Kuş Gözlemciliği: Yaşam alanlarında kuşların gözlemlenmesi ve kuşların dünyasına girerek doğayı tanıma faaliyetidir. Kuş gözlemciliği profesyonel bir uzmanlık alanı veya hobi şeklinde sürdürülebilmektedir. Kuş gözlemele sırasında kullanılan temel araçlar dürbün ve kuş fotoğraflarının yer aldığı rehber niteliğinde bir kitaptır. Gözlemci rehber yardımıyla kuş türlerinin cinsiyetlerini ya da yaşlarına göre farkını, kanatlanırken veya bir yere iniş konumundayken nasıl göründüklerini tahmin edebilmektedir (Polat, 2006).

Sportif Olta Balıkçılığı: “Doğa ile iç içe, ticari olmayan, hoşça vakit geçirmek amacıyla orman içi akarsu ve göl/göletlerde sportif olarak yapılan balık tutma aktivitesi” olarak adlandırılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015).

Doğa Fotoğrafçılığı: Doğa öğelerinin çeşitliliği ve estetik çekiciliği bakımından fotoğrafçılık için bir konu halini almıştır. Koşulları en iyi şekilde değerlendirebilmek için doğada hazırlıklı olmak gerekmektedir. Doğa fotoğrafçısı konuda etkisiz bir şekilde sadece çekim yapmakla kalmaktansa konu ile arasında katılımcı bağı kurmaktadır (Gardner ve Wolfe, 1998).

Yaban Hayatı Gözleme: Tabiatı meydana getiren bütün nesnelere "Yaban Hayatı" deyimini içerisinde yer almaktadır (Mol ve Küçükosmanoğlu, 2005). Kısıtlanmış bir alan olan yaban hayatı merkezleri veya doğal yaşam alanlarında gerçekleştirilmektedir.

Mağaracılık: Amerika Seyahat Endüstrisi ve Ulusal Coğrafi Seyahat Dergisi tarafından "jeoturizm" olarak adlandırılmıştır (Ekim, 2017). Mağaracılık; jeolojik ve jeomorfolojik oluşumların izlenilmesi, mağaraların gezilmesi şeklinde yapılmaktadır. Etkinlikte, jeolojik ve jeomorfolojik öğeler olan deniz kıyısı, sulak alan, kanyon, jeotermal kaynak,

bölgeye özgü bitki türleri ve diğer tabiat anıtları ekoturistlerin en çok ilgilendikleri etkenlerdir (Polat, 2006).

Safari: Doğa keşfi olarak tanımlanan safari, çoğunlukla jeep safari şeklinde gerçekleştirilmektedir. Etkinliğin yapımında ortaya çıkan ihmallerden dolayı, çevreci hassasiyeti bulunan kimseler bu durumdan rahatsız olmaktadır. Bu bağlamda, etkinliğin ekoturizm kriterleri ve ekoturist profili içinde gerçekleştirilmesi ve korumacı yaklaşımın ön planda olması gerekmektedir.

Yamaç Paraşütü: Yükselbilmek ve alçalabilmek için yeterince boş bölgesi olan uygun meyilli yerlerde gerçekleştirilebilen bir etkinliktir (Erdoğan, 2003).

Dağcılık: Tabiatta yapılan yürüyüş, dağ bisikleti gezisi, doğada yön bulma (oryantiring), dik yamaçlarda tırmanıcılık, "snowspee rafting" (karlı bölgelerde bot ile kayarak yapılan kayak türü), kızak, heliskiing (buzul üzerinde yapılan kayak), snowboard (kayak) vs. etkinliklerini içerisine alan doğa sporları bütünüdür (Erdoğan, 2003).

Akarsu Turizmi (Rafting ve Kanoculuk): Debisi yüksek olan nehirlerde yapılan spor türüdür. Rafting, doğal koşullarda

gerçekleştirilen, çevre ile uyumlu, çevre kirliliğine sebep olmayan, doğayı temel alan spor türüdür (Türksoy ve Yürük, 2008). Kanoculuk ise hem akıntılı hem de durgun sularda kano adı verilen tekne ile yapılan spor türüdür.

Bisiklet Turizmi: Kısa veya uzun mesafede gerçekleştirilen bisiklet turları son yıllarda Türkiye'de doğanın çekici olduğu kırsal bölgelerde ön plana çıkmaktadır.

Atlı Doğa Yürüyüşü: Kültürel ve tabiat güzelliklerinin ön planda olduğu saatlik ya da günlük gezi programları ile yapılan bir turizm aktivitesidir (Erdoğan, 2003).

Trekking: Çoğunlukla dağlık alanlarda gerçekleştirilen tabiat gezintisidir. Doğa yürüyüşü;

- Tabiatta gerçekleştirilen uzun mesafe yürüyüşleri,
- Lokal ziyaretler sonrası yöre halkı ile iletişim kurmak ve konaklamak,
- Doğa ile bütünleşmek,
- Manzara seyretmek ve doğal dokuyu gözlemlemek,
- Macera tecrübeleri gibi bir kısım faaliyetleri içermektedir (Weaver, 2001).

Kampçılık/Karavan Seyahati: İlk olarak kamp yaşamının en yaygın yer aldığı ülkelerden biri olan ABD'de "Camp" sözcüğü çadır kurularak gerçekleştirilen konaklama şekli, "Camping" ise bu yaşam biçimine verilen isimdir. Doğa içinde gerçekleştirilen en önemli rekreasyonel aktiviteler arasındadır. Kamping çeşitli yaş ve sosyal sınıf tarafından tercih edilen bir aktivitedir (Koç ve Şahin, 1999). Diğer turizm türlerine kıyasla en fazla doğa ile baş başa kalma fırsatı sağlayan turizm tipi kampçılık olmuştur (Yaşar, 2002). Avrupa'da çok popüler olmasına karşın Türkiye'de bu düzeyde gerçekleştirilmeyen karavan seyahati, ekonomik olmasının yanında ev konforu ile düzeninden uzaklaşmadan istenilen yerde konaklama imkanı sunan, karavan denilen araçlarla gerçekleştirilen konaklama şeklidir.

Yaylacılık: Türk kültüründen doğan bir faaliyet olan yaylacılık, iklim bakımından çok sıcak olan bölgelerde sıkça yapılmaktadır. Yaylalar; çok çeşitli bitki türlerine, orman alanlarına, krater göllerine, su kaynaklarına, tarihi, kültür ve arkeolojik kaynak değerlerine sahip olmasından dolayı trekking ve hiking, rafting, kayak, balık tutma, termal su, şenlik ve yöresel etkinlikler gibi etkinliklere de imkan verebilmektedir (Şen, 2010).

2.4.Korunan Alan Kavramı ve Gelişim Süreci

Doğa, insan etkisinin yanı sıra kendini daima yenileyen ve değiştiren güç, canlı ve cansız varlıklardan oluşan bir bütün veya çevresel faktörlerle değişikliğe uğramamış, doğal güzelliklerini korumuş kent dışında kalan alanlardır (Öztürk, 2003). Doğal alanlar; genellikle insan etkisinin olmadığı alanlar olarak tanımlansa da, bulunduğumuz çağda bakir bölgelerin oldukça azalması sebebiyle insani baskının minimum düzeyde olduğu bölgeler de doğal alan olarak tanımlanabilmektedir. Bununla beraber, kültürü ve tarihi yansıtan nesne ve bölgelerin de doğal kaynaklarla aynı ölçüde korunmasının sağlanması gerekmektedir. Doğa koruma bilinci çok daha eski tarihlere dayanan, ekolojik bilinç henüz gelişmemişken yaban hayatı ve doğal bitki örtüsünün korunması yönünde kaygılarla ortaya çıkmıştır. Bilinen ilk doğa koruma hareketi 2270 yıl öncesinde dönemin Hintli İmparatoru Asoka'nın belirlediği yasalarla; yaban hayatı ve doğal bitki örtüsünün korunması amacıyla çeşitli avlanma ve ormancılık faaliyetlerinin yasaklanmasına dayanmaktadır. Bu yasalar tarihsel süreçte ilk korunan alan örneğini oluşturmuştur (Güleç, 2000; Kurdoğlu, vd., 2006; Albayrak, 2010). Korunan alanların bir kısmına erişim izni yokken, belirli bir kısmı rekreatif etkinlikler için denetlenerek

kullanılabilmektedir. Çeşitli seviyelerde kullanımına izin verilen korunan alanların bir süre sonra denetlenmesinde sorunlar yaşanmakta, iyileştirilmesi finansman gerektiren negatif durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu negatif durumların ana sebebi ruhsal, sosyo-ekonomik, idari baskılardır ve çözümlenmesi için bilgilendirme ile gerekli eğitimlerin aktarılması gerekmektedir (Köse, 2003).

1992 Yılında gerçekleştirilen Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'ne göre korunan alanlar; saptanmış bir doğa koruma yaklaşımı ile sistematikleştirilmiş coğrafi alanlar bütünüdür (Albayrak, 2010). Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN), korunan alan tanımı ise "Özellikle biyolojik çeşitliliğin, doğal ve bununla ilişkili kültürel kaynakların devamlılığının sağlanmasına ve korunmasına hizmet eden, yasal veya diğer etkili yollarla yönetimi gerçekleştirilen karasal ve/veya denizel alanlar"dır. Bu tanım 2012 yılında revize edilerek. "Doğanın ve ilişkili ekosistem servisleri/hizmetleri ve kültürel değerlerin uzun vadeli korunması amacıyla açıkça tanımlanmış coğrafi sınırları olan, tanınmış, adanmışlık içeren ve yasal veya diğer etkin yöntemlerle yönetilen alanlardır" şeklinde düzenlenmiştir. Korunan alanlar en önemli ulusal ve uluslararası doğa koruma

stratejileri bütünüdür. Türlerin habitatu olan bu alanlar kontrol altındaki karasal ve sucul alanların temin edemediği, gerekli çevresel süreçlerin ve ekosistem servislerinin yenilenebilirliğine katkı sunarlar. Bu bağlamda korunan alanlar:

- Ekolojik açıdan gen çeşitliliği,
- Sağlık hammaddeleri için tıbbi aromatik kaynak,
- Ekonomik açıdan rekreatif aktivite oluşturma ve ekoturizme olanak,
- Otsu orman mahsüllerinin üretiminde daimi ve yenilenebilir kaynak oluşturma gibi insanlara olan faydaları ile son yıllarda git gide daha da önemli hale gelmiştir (Albayrak, 2010).

Doğa koruma anlayışının ilk örnekleri ise kişisel unsurların korunması yönündeki yasa ve uygulamalarla ortaya çıkmıştır. Yaklaşık 3900 yıllık tarihe dayanan Sümer ve Babil hanedanlığının Lipit-Isthar Kanunları'na göre; "eğer bir kişi başkasının bahçesindeki bir ağacı keserse, yarım gümüş para kadar ödeme yapar" şeklindeki yargı kuralına değinilmiştir (Akesen, 2006). Sonrasında ilk "koruma" kavramı yaklaşık 2270 yıl önce Hint Krallığı'nın yaban hayatı ve doğal bitki örtüsünün korunmasına yönelik bir ferman çıkartmasıyla başlamıştır. 1084 yılında ise İngiltere Kralı I. William "koruma" amacıyla orman,

ekim biçim alanları ve avlanmanın sayısal sınırlarını belirleyen bir kitap yazdırtmıştır (Zafer, 1991; Yücel, 1995; Demirel, 2005).

1700'lü yılların başında doğa koruma kavramı ilk olarak yalnızca orman rezervlerinin korunması üzerinedir. İnsanların doğa ile olan bağlarının belirgin olarak görüldüğü ormanlar, doğal kaynaklar içerisinde en fazla tahrip olunan ekosistemlerden biridir (Kurdoğlu, 1996). 1800'lü yıllarda bütüncül doğa koruma yaklaşımının ivme kazanmaya başlamıştır (Akesen, 1997).

Koruma statülerinde saha korumasının tabanı Milli Park'lara dayanmaktadır (Yücel ve Babuş, 2005). ABD'de 1872 senesinde Yellowstone Milli Parkı'nın ilan edilmesi bu konuda uluslararası ölçekte ilk uygar adım olmuştur. Bu milli parkın ilanından sonra Avustralya'nın 1879'da (Royal Milli Parkı), Kanada'nın 1885'de (Bannf Milli Parkı), Yeni Zelanda'nın 1887'de (Tongariro Milli Parkı) ve Meksika'nın 1898'de (El Chico Milli Parkı) ilk milli parkları ilan edilmiştir (Demirel, 2005). Ayrıca, Avrupa'da ilk defa 1909 yılında İsveç'te, daha sonra 1914 yılında ise İsviçre'de milli parklar ilan edilmiştir (Kurdoğlu vd., 2006).

Dünya çapında ilk girişim Avusturya'nın Graz şehrinde 8. Uluslararası Zooloji kurultayında İsveçli bir doğa bilimci tarafından 1910 yılında yapılmıştır. Bu bilim insanı verdiği dilekçede "Uluslararası Doğa Koruma Komisyonu" oluşturulmasının gerekliliğine değinmiştir. 3 yıl sonra bu doğrultuda İsviçre'nin Bern şehrinde 13 ülkenin iştirakiyle "Uluslararası Doğa Koruma Konferansı" gerçekleştirilerek "Uluslararası Doğa Koruma Komisyonu" kurulmuştur. I. Dünya Savaşı sebebiyle uluslararası çalışmalar askıya alınsa da savaş sona erdikten sonra uluslararası düzeyde ikinci "Uluslararası Doğa Koruma Kongresi" 1923 yılında Paris'te gerçekleştirilmiştir. 1930'lu yıllara gelindiğinde ise çoğunlukla vejetasyon varlığının korunması amacıyla çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Yücel ve Babuş, 2005).

Doğa korumanın ana yaklaşımının ve sistemlerinin tanımlayıcı birimi olan IUCN, 1948 yılında kurulmuştur (IUCN, 2007). IUCN'in hedefi: "doğanın çeşitliliğini ve bütünlüğünü korumak, doğal kaynakların eşit ve ekolojik sürdürülebilir kullanımını sağlamak için dünya üzerindeki tüm toplumları etkilemek, cesaretlendirmek ve desteklemek" şeklindedir (Nagel, 2003). Merkezi İsviçre'dedir ve 150 ye yakın ülkeden kamu ve özel 1000'e yakın üye kuruluşu vardır (Güleç, 2000;

Öztürk, 2003). IUCN dışında uluslararası alanda doğanın korunması için mühim ölçüde atılımlar gerçekleştiren kuruluşlar vardır. Bunlar 1922'de kurulan "Uluslararası Kuşları Koruma Komitesi" (ICBP), 1947 yılında kurulan "Uluslararası Su Kuşlarını Araştırma Bürosu" (IWRB), 1961 yılında kurulmuş olan "Dünya Yaban Hayatı Fonu" (WWF) ve 1967 yılında kurulan "Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Avrupa Komitesi" (CDSN) dir (Yücel ve Babuş, 2005).

1962 Yılında ilk defa "Dünya Milli Parklar Konferansı"nı düzenleyen IUCN, sonraki yıllarda da 10 yıl ara ile düzenli olarak bu konferansı gerçekleştirmeye devam etmiştir. Konferansta daha sonraki yıllarda üzerinde önemle durulacak, doğal alanlar için beş önemli terimin tanımlaması yapılmıştır. Bunlar; Milli Park, Milli Koruma Alanı, Doğa Anıtı, Yaban Hayatı Mutlak Koruma Alanı ve Kuşların Göç alanıdır.

ABD'de yer alan Grand Teton Milli Parkı'nda gerçekleştirilen "II. Dünya Milli Parklar Konferansı"nda IUCN'nin belirlediği ve birçok ülke tarafından kabul gören koruma kategorileri; Bilimsel Rezervler, Milli Parklar, Doğa Anıtları, Doğa Koruma Rezervleri, Peyzaj Koruma Alanları, Kaynak Rezervleri, Antropolojik Rezervler, Çok Yönlü

Kullanım Alanları, Biyosfer Rezervleri ve Dünya Miras Alanları şeklindedir. Endonezya'nın Bali adasında düzenlenmiş olan "III. Dünya Milli Parklar Konferansı"nda ülkelerden doğa koruma çalışmalarına ilişkin ülkesel yüz ölçümlerinin %4'lük kısmının korunan alan statüsüne getirmeleri konusunda hemfikir olunmuştur (Yücel ve Babuş, 2005). Venezüella'nın Karakas kentinde 1992'de düzenlenen "IV. Dünya Milli Parklar Konferansı"nda ülkelerin koruma alanlarının ülkesel yüzölçümlerinin %10'una çıkartarak artırmaları istenmiştir (Savaş, 1992). Ayrıca 10 sınıftan oluşan koruma kategorileri yeniden düzenlenerek günümüzdeki durumuna getirilmiştir (IUCN, 1998). 2002 yılından 2003 yılına ertelenen Durban'da (Güney Afrika) gerçekleştirilen "V. Dünya Milli Parklar Konferansı"nda koruma stratejilerinin çoğunluğunun doğru bir biçimde gerçekleştirilmediği ve etkin bir korumanın yapılamadığı üzerine saptamalar yapılmış ve öneriler sunulmuştur (Yücel ve Babuş, 2005). 2014 yılında Avustralya'nın Sydney kentinde gerçekleştirilen Dünya Milli Parklar Konferansları'nın sonucunda ileriki on yıl içinde doğal kaynakların korunarak, koruma alanlarının uluslararası ölçekteki kritik kalkınma problemlerine çözüm odaklı yaklaşımlar üretebileceği sonucuna varılmıştır. Dahası doğru şekilde idare edilebilen koruma alanlarına gereksinim duyulması

ve iklimsel bozulmaların bu alanlar üzerindeki etkisinin önüne geçilebilmesi için doğa temelli çözümler ile koruma alanlarının önemi belirtilmiştir (Yeşil, 2016).

2.5.Korunan Alanların Sınıflandırılması

Avrupa ülkelerinin birçoğunda doğal alanlar yasal olarak korunmakta ve korunan alanlar büyük önem arz etmektedir. Korunan alanların tanımlanmasında yasal ve idari yapı olarak farklı şekilde düzenlemeler bulunmakta, bu da farklı korunan alan sınıflandırmaları yaratmaktadır (Jongman, 2004; Özkaya, 2015). Avrupa Konseyi tarafından yapılan korunan alan sınıflandırması; korunan alan etkinliklerinin bir yönetim planının (master plan) rehberliğinde yürütülmesi ve önceden belirlenmiş amaç ve yararlanma şekillerine uyulması dahilinde uygulanması gerektiğini belirtmiştir (Kuvan, 1991).

Avrupa Konseyinin Sınıflandırmasına göre 4 kategori bulunmaktadır. Bunlar (Güleç, 2000):

Sınıf A (Category A): İnsan etkinliklerinin yasaklandığı mutlak koruma alanlarıdır. Yalnızca bilimsel araştırmalar için özel izinle alana giriş yapılabilir. Rezerv alanları bu gruba örnek olarak verilebilir.

Sınıf B (Category B): Doğal mirasın korunmasının zorunlu olduğu bilimsel değer taşıyan alanlardır. Bu alanların bazı zonları kesin sınırlarla ayrılmıştır ve çok sıkı kurallar altında pasif rekreasyonel aktivitelere izin verilebilir. Ülkemizdeki milli parklar bu sınıfta yer alır.

Sınıf C (Category C): Ekolojik denge, peyzaj koruma etkenlerinin altında kültürel ve estetik değerler göz önünde tutularak ayrılan alanlardır. Çeşitli düzeylerde rekreasyonel değer taşıyabilen bu alanlarda, bazı kurallar altında geleneksel insan etkinlikleri sürdürülebilir ve geleneksel olmayan etkinliklere ise çok sıkı kontrol altında izin verilebilir. İngiltere'deki milli parklar ve Almanya ile Fransa'daki doğa parkları bu sınıfta yer alır.

Sınıf D (Category D): Doğal, kültürel ve estetik değerlerin yanı sıra, rekreasyonel değer taşıyan alanlardır. Alanın amaçlarına uygun şekilde geleneksel ve/veya insan etkinliklerine izin verilebilir. Bazı ülkelerdeki peyzaj koruma alanları bu sınıfta yer alır.

IUCN ise 1994 yılında koruma alanlarını yönetimsel amaçlar doğrultusunda altı grupta sınıflandırmıştır (IUCN, 1994; Dudley, 2008). Bunlar:

Sınıf I: Mutlak Doğa Rezervi / Yaban Yaşamı Alanı (Strict Nature Reserves / Wilderness Areas): Bilimsel araştırma ve/veya çevresel gözlem ve incelemeler için yönetilen alanlardır. Alışılmışın dışında olağanüstü veya tipik ekosistem, jeolojik oluşumlar ve türlere sahip kara ve/veya deniz alanlarıdır.

Sınıf II: Milli Parklar (National Parks): Bir veya birden fazla ekosistemin ekolojik bütünlüğünün korunması amacıyla çevresel ve kültürel olarak uyuşabilir olmak şartıyla etik, bilimsel, eğitsel, rekreasyonel ve turistik kullanımlara olanak sağlayan, milli parkın amacına ters düşen kullanımların engellendiği doğal kara ve/veya deniz alanlarıdır.

Sınıf III: Doğal Anıtlar (Natural Monuments): Ender doğası bulunan, estetik nitelikleri veya kültürel niteliği barındıran alanlardır.

Sınıf IV: Habitat / Tür Yönetim Alanları (Habitat/Species Management Areas): Belirli türlerin karşılanması ve/veya habitatların korunduğu alanlardır. Yönetim amacıyla aktif insan müdahalesinin uygulandığı kara ve/veya deniz alanlarıdır.

Sınıf V: Kara/Deniz Peyzaj Koruma Alanları (Projected Landscapes/Seascapes): İlk amaç olarak deniz/kara peyzajının korunması ve rekreasyonel kullanım amacıyla yönetilen; zaman içerisinde insan ve doğanın karşılıklı etkileşiminin sonucunda ortaya çıkmış, genellikle zengin biyolojik çeşitliliğe sahip ve farklı bir nitelik barındıran kara ve deniz alanlarıdır. Estetik ve/veya kültürel değerleri yüksektir.

Sınıf VI: Yönetilen Doğal Kaynak Koruma Alanları (Managed Natural Resource Conservation Areas): Korunan alanlar doğal ekosistemlerin sürdürülebilirliği amacıyla yönetilir. Büyük miktarda değişikliğe uğramamış doğal sistemleri barındıran, biyolojik çeşitliliğin korunması amacıyla yönetilen ve yöre halkının gereksinimlerini karşılamak için sürdürülebilirlik temelinde doğal mahsul ve iş kaynağı sunan alanlardır.

I. gruptan VI. gruba geçildikçe kaynak değerlerinin yinelenabilir biçimde kullanılabilmesinde hedefler artarken, VI. gruptan I. gruba doğru geçildiğinde türlerin ve ekosistemlerin korunabilmesi ile ilmi araştırmalar daha ön plandadır. Başka bir ifadeyle, I. sınıfa geçilirken insan etkisi minimum düzeyde, VI. sınıfa geçilirken ise insan kullanımı ve etkisi maksimum

düzeydedir. Bu açıdan VI. Sınıf III. ile IV. sınıfların arasında yer almaktadır (Kurdoğlu, 2007; Özkaya, 2015).

2.6. Türkiye’de Korunan Alanlar

Koruyucu tedbir alınmayan doğal alanlar, yapılan insan müdahaleleri tarafından bozulmaktadır. Zengin biyolojik varlığı ve kaynak çeşitliliği bulunan Türkiye’de doğa koruma çalışmalarının başlangıcı 1950’li yıllarda başlamaktadır. Ülkede ilk kez Prof. Dr. Selahattin İnal 1948 yılında yayınladığı “Doğa Koruma Karsısında Biz ve Ormancılığımız” adlı eserinde “Milli Park” deyimini kullanmıştır. Milli park kavramı 31 Ağustos 1956 tarihinde yürürlüğe giren 6831 Sayılı Orman Yasasının 4. ve 25. maddesi ile uygulama alanına girmiştir. 1958 yılında ilan edilen Yozgat Çamlığı Milli Parkı ilk ulusal parkımız olmuştur (Zeydanlı, 2008; Albayrak, 2010). Bu yasa ile 17 milli park ilan edilmiştir. Orman Yasası’nın 25. maddesinde Milli Park sisteminin amaçları anlatılmaktadır:

- Parkı bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanmak,
- Doğayı korumak,
- Gelecek nesiller için ülkenin estetik değerlerini korumak,
- İnsanların çeşitli sportif ve rekreasyonel ihtiyaçlarını

karşılmak,

- Turizm kaynaklarını geliştirmek.

Ancak kaynakların etkin korunması için Orman Yasasının getirdiği yasal çerçevenin tek başına yeterli olamayacağı fark edilmiş ve orman alanları dışındaki yerlerde de koruma alanları oluşturabilmek amacıyla 09.08.1983 tarihinde 2873 sayılı Milli Park Yasası yürürlüğe girmiştir. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 2. maddesinde tanımlanan ve bu Kanunun 3. maddesi uyarınca “Milli Parklar”, “Tabiat Parkları”, “Tabiat Anıtı” ve “Tabiatı Koruma Alanları” belirlenmiştir. Bu korunan alanlar için en önemli olan yasadır. Ancak, ülkede yürürlükte olan ulusal ve uluslararası birçok farklı yasalar ve sözleşmeler ile düzenlenmiş olan korunan alan statüleri bulunmaktadır.

2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu: Ağustos 1983 tarihinde ve 18132 sayılı Resmi Gazete'de de yayımlanan ve yürürlüğe giren 2873 sayılı "Milli Parklar Kanunu" ile ülkemizde doğa koruma ve milli park anlayışı yasal anlamda tescillenmiştir. Bu yasaya göre, ülkemizde ki doğa koruma alanları dört bölüme ayrılarak sınıflandırılmıştır. Bunlar:

Milli Parklar, Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı ve Tabiatı Koruma alanlarıdır.

Bu doğa koruma alanı tanımları ise şu şekildedir (URL-2):

Milli Park: İlmi ve estetik açıdan ulusal ve uluslararası düzeyde nadir olan doğal ve kültürel değerlerin yanı sıra korumaya sahip rekreasyonel alanlardan oluşan doğa bölümlerini ifade eder (URL-2).

Tabiat Parkı: Vejetasyon özellikleri ile parçalanmamış görünümdeki rekreatif etkinliklerle uyumlu tabiat parçalarından oluşur (URL-2).

Tabiat Anıtı: Doğa olayları sonucu oluşan, özel niteliklere sahip, bilimsel açıdan kıymetli olan ve milli park'ın koruma temelleri ile korunan tabiat parçalarıdır (URL- 2).

Tabiatı Koruma Alanı: Bilimsel açıdan kullanılabilen, nadir, tehlike altında veya yok olmaya yaklaşmış habitat parçaları ve doğa olaylarıyla meydana gelmiş güzide değerleri içeren doğa parçalarıdır (URL-2).

3.MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Çalışma Alanı

Araştırma alanı, Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan KDMP'nin Kastamonu il sınırı içerisindeki 820 km²'lik alanı kapsamaktadır. Milli park girişleri Kastamonu tarafında; Pınarbaşı, Azdavay, Şenpazar ve Cide'den sağlanmaktadır. Milli park çevresinde 8 ilçeye bağlı olmak üzere 123 köy bulunmaktadır. Alan, kültürel geçmişlerinin zengin olması ve bakir ormanları, bitki tür çeşitliği, yaban hayatı varlığı, jeolojik yapısı, peyzaj değerleri, uluslararası düzeyde bilinen mağara, kanyon, şelale ve geleneksel yaşam biçimi ile Türkiye'nin en önemli ekoturizm alanlarından biridir. Kastamonu il sınırı içerisinde Pınarbaşı Ziyaretçi Merkezi bulunmaktadır.

farklı yükseklik kuşaklarında farklı bakı yönlerinin bulunması arazi morfolojisinin çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır. Bu çeşitlilik ile bakı yönleri arazide güney ve güne batı yönlerine karşılık kuzey ve kuzeydoğu, kuzeybatı ve batı yönlerine karşılık doğu ve güneydoğu yönleri gelmektedir (Meydan, 2020). Bu karşılıklı zıt yönlerin sebebi Karadeniz'de dağların denize dik uzanması ve sırtların birbirine zıt yönlü yamaçlar oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Hidrolojik özellikleri açısından zengin olan çalışma alanında güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda akan Şenpazar Çayı, Cide ilçesi sınırlarında Aydos Kanyonunu oluşturduktan sonra Aydos Çayı olarak devam ederek Karadeniz'e dökülmektedir. Bunun dışında birçok yan kolları da arazide doğu-batı doğrultusunda yayılmaktadır. Zara Çayı, Milli Parkın güneyinde Horma Kanyonu'ndan geçerek Ilıca Köyü içinde Devrekâni Çayı ile birleşerek dünyanın en derin 2. kanyonu olan Valla Kanyonu'ndan geçerek, Cide sahil şeridinden Karadeniz'e dökülmektedir. Bunların dışında pek çok mevsimlik sulu ve kuru dereler bulunmaktadır (Meydan, 2020).

Çalışma alanının Mutlak Koruma Bölgesi'nde yerleşim alanı bulunmamaktadır. Kurulması da milli parklar yönetmeliğine göre yasaktır. Tampon Bölge ise milli park

sınırlarındaki kırsal yerleşimleri kapsamaktadır. Bu kırsal yerleşimler, Kastamonu il sınırları içinde Cide'de 32, Şenpazar'da 12, Pınarbaşı'nda 8 ve Azdavay'a bağlı 3, toplam 55 kırsal yerleşim alanını kapsamaktadır. Tampon bölgenin Yukarıçeri Mahallesi'nden Okçular Mahallesi'ne varan Tarihi Kiraz Yolu, köylerde bulunan tarihi yapısı bozulmamış konutlar, arkeolojik açıdan öneme sahip Sipahiler, Kemerli, Mantar ve Ejder Mağaraları, Dağlı Kuylucu, Ilgarini, Mendilli ve Kılıçlı Mağaraları Milli Park'ın tarihi ve arkeolojik değerlerini meydana getirmektedir.

3.2. Yöntem

KDMP'nın ekoturizm potansiyelinin HKD Tekniği ile belirlenmesi adlı çalışmanın yöntemi 4 aşamada gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada ekoturizm potansiyelini belirleyerek gelişim stratejilerini oluşturmak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle olan KDMP'nın Kastamonu il sınırlarındaki bölümünün doğal ve kültürel kaynak değerlerine ilişkin yerli ve yabancı kaynaklardan literatür taramaları derlenmiştir.

İkinci aşamada ise HKD tekniği uygulanmıştır. HKD, turistik altyapı olanakları ile ilgili 4, turistik üstyapı fırsatları ile ilgili 3, sosyo-kültürel peyzaj çekiciliği başlıkları altında 9 soru ile toplam 16 sorudan oluşmaktadır. Azdavay ilçesinden 3, Cide ilçesinden 32, Pınarbaşı ilçesinden 8 ve Şenpazar ilçesinden 12 köy alanı olmak üzere toplam 55 yöre halkı temsilcisine uygulanmıştır. Teknik ile turistik alt ve üst yapı olanakları olan alanlar belirlenerek yöre halkının ekoturizm perspektifi, geleneksel yaşamla ilgili veriler ile sosyo kültürel peyzaj çekiciliğinin belirlenmesi hedeflenmektedir.

HKD soruları aşağıda verilmiştir:

- S1. Köyünüzde içilebilir su kaynağına erişim var mı?,
- S2. Köyünüzde elektrik hizmeti var mı?,
- S3. Köyünüzde kanalizasyon sistemi var mı? Düzgün çalışıyor mu?,
- S4. Köyünüzde televizyon, telefon, radyo ve internet gibi iletişim araçlarına erişim sağlanabiliyor mu?,
- S5. Köyünüzde konaklama olanağı var mı? (Otel, Konak, Misafirhane, Kamp Alanı, Bungalow gibi),
- S6. Köyünüzde yiyecek ve içecek olanağı var mı?,
- S7. Köyünüzde sağlık birimi var mı?,

S8. Köydeki yerel halkın ekoturizme olan bakış açısı olumlu mu?,

S9. Köyünüzde geleneksel yerleşim dokusu hala korunuyor mu?,

S10. Köyünüzde geleneksel sosyal aktiviteler gerçekleştiriliyor mu?,

S11. Köyünüzde doğal ve tarihi-arkeolojik değerler bulunmakta mı? (Mağaralar, tarihi kalıntılar, vb.),

S12. Köydeki yerel halk ekoturizm potansiyeli olan alanların farkında mı? (Milli Park içinde yer alan önemli doğal ve kültürel değerler (Valla Kanyonu, Ilıca, Şelalesi, Horma Kanyonu, Çatak Kanyonu, Ilgarini Mağarası, Gömeran Kanyonu, Aydos Kanyonu gibi), köyün KDMP Tampon Bölgesi'nde yer alması, vb.),

S13. Köyünüzde ekoturizm aktiviteleri gerçekleştiriliyor mu? (Bitki izleme, yaban hayatı gözleme, doğa fotoğrafçılığı, mağaracılık, doğa yürüyüşü, olta balıkçılığı, kampçılık, bisiklet-atv turu, çiftlik turizmi, vb.),

S14. Köy halkı okur yazar mı?

S15. Köyünüzde genç nüfus var mı?,

S16. Köyünüzde insan kaynakları (rehber vb.) var mı?. Not: "√" Var/Evet, "X" Yok/Hayır ifade etmektedir.

Teknikte; 55 köy yerleşimine ait sorulara verilen

yanıtlarda olumlu yanıt alınmışsa 1 puan, olumsuz bir yanıt alınmışsa da 0 puan verilmiştir ve her soru grubu önce kendi içerisinde değerlendirilmiştir. Daha sonra 55 köyün belirlenen kriterler doğrultusunda ekoturizme uygunluğu tüm soru gruplarındaki puanların toplanmasıyla elde edilmeye çalışılmıştır.

Son aşamada ise ekolojik açıdan peyzaj planlama yaklaşımı baz alınarak ekoturizm odaklı sürdürülebilir kırsal kalkınma stratejileri geliştirilmiştir.

Şekil 2: Yöntem akış şeması

4. BULGULAR

Çalışma alanında yer alan 55 yerleşim biriminin muhtarlarının katıldığı toplantılarda köylere ilişkin sorun ve potansiyeller ile muhtarların sorunlara yönelik çözüm önerileri HKD tekniği ile tartışılmıştır. HKD toplantılarında, turistik altyapı olanakları, turistik üstyapı fırsatları, sosyo-kültürel peyzaj çekiciliği ile ilgili sorular yöre halkı temsilcilerine iletilerek alınan yanıtlar Şekil 3'te işlenmiştir.

İlçe	Yerleşim birimi	Turistik altyapı olanakları					Altyapı					Trustik üst yapı olanakları					Üstyapı					Sosyo-kültürel peyzaj çekiciliği										Çekicilik Puanı	Toplam Puan
		S1	S2	S3	S4	Puanı	S5	S6	S7	Puanı	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	Puanı													
Azdaway	Evlék	✓	✓	X	✓	3	✓	X	X	X	✓	X	X	1	✓	X	X	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	7	11		
	Gültepe	✓	✓	✓	✓	4	✓	X	X	X	✓	X	X	1	✓	X	X	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	6	11		
	Zumrüt	✓	✓	X	✓	3	✓	X	X	X	✓	X	X	1	✓	X	X	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	7	11		
	Alça	✓	✓	X	✓	3	X	X	X	X	✓	X	X	0	✓	X	X	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	5	8		
	Başköy	✓	✓	X	✓	3	X	X	X	X	✓	X	X	0	✓	X	X	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	5	8		
	Çandıbi	✓	✓	X	✓	3	✓	X	X	X	✓	X	X	1	✓	X	X	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	✓	X	✓	8	12		
	Çukurçal	✓	✓	X	✓	3	X	X	X	X	✓	X	X	0	✓	X	X	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	5	8		
	Derebucağı	✓	✓	X	✓	3	X	X	X	X	✓	X	X	0	✓	X	X	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	7	10		
	Döngelce	✓	✓	X	✓	3	✓	X	X	X	✓	X	X	1	X	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	4	8		
	Emirler	X	✓	X	✓	2	X	X	X	X	✓	X	X	0	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	5	7		
Gökçeler	✓	✓	X	✓	3	X	X	X	X	✓	X	X	0	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	7	10			
Güzelyayla	✓	✓	X	✓	3	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	2	X	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	5	10			
Hacıahmet	✓	✓	X	✓	3	✓	X	X	X	✓	X	X	1	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	5	9		
Hamitli	✓	✓	X	✓	4	X	X	X	X	✓	X	X	0	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	7	11		
Himmetbeşe	✓	✓	X	✓	3	X	X	X	X	✓	X	X	0	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	5	8		
İsaköy	✓	✓	X	✓	3	✓	X	X	X	✓	X	X	1	✓	X	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	4	5		
Karakadı	✓	✓	X	✓	3	X	X	✓	✓	✓	X	X	1	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	5	9		
Kazanlı	✓	✓	X	✓	3	X	✓	✓	✓	✓	X	X	1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	7	11		
Kethuda	✓	✓	X	✓	3	✓	X	X	X	✓	X	X	1	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	5	9		
Kezağı	✓	✓	X	✓	3	✓	X	X	X	✓	X	X	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	6	9		
Köseli	✓	✓	X	✓	3	✓	X	X	X	✓	X	X	1	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	5	9		
Kumköy	✓	✓	X	✓	3	X	X	X	X	✓	X	X	0	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	6	9		
Kuşçu	✓	✓	X	✓	3	✓	X	X	X	✓	X	X	1	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	5	9		
Mencekli	✓	✓	X	✓	3	✓	X	X	X	✓	X	X	1	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	X	X	6	10		

Şekil 3: HKD verileri

HKD görüşmeleri ile belirlenen turistik alt yapı olanaklarının değerlendirme faktörleri; içilebilir suya erişim, elektrik hizmeti, kanalizasyon sistemi, iletişim araçlarına erişimin mevcut olmasıdır. Tüm faktörleri sağlayarak 4 tam puan alarak altyapı kriterleri en yüksek olan köyler; Gültepe, Hamitli, Öveçler, Ilıca, Aşıklı ve Dereköy'dür. Bu köyleri alt yapı açısından diğer köylerden ayıran faktör kanalizasyon sistemine sahip olmalarıdır. Altyapı olanaklarından sadece ikisini sağlayarak 2 puan alan ve en düşük puana sahip olan köyler ise Emirler, Dağlı, Tepecik köyleridir. Diğer köyler altyapı olanaklarından üçünü sağlayarak 3 puan almışlardır.

HKD görüşmeleri ile tespit edilen turistik üst yapı fırsatlarının belirlenmesinde; konaklama olanağı, yiyecek-içecek olanağı, sağlık birimlerinin bulunup bulunmaması faktörleri dikkate alınmıştır. Tüm köylerde, sağlık birimi olmamasından dolayı üstyapı olanaklarında tam puan alan yerleşim yeri bulunmamaktadır. Üst yapı olanaklarından ikisini sağlayarak 2 puan alan ve en yüksek puana sahip köyler; Güzelyayla, Nenepınarı, Velioğlu ve Ilıca köyleridir. Üst yapı olanaklarından hiçbirine sahip olmayan ve 0 puan alan köyler ise; Akça, Başköy, Çukurçal, Derebucağı, Emirler, Gökçeler, Hamitli, Himmetbeşe, Kezağzı, Kumköy, Menük, Musaköy Olucak, Ortaca, Kerte,

Celallı, ve Fırıncık'tır. Diğer 34 köy ise üstyapı olanaklarından yalnızca birini sağlayabilmişlerdir.

HKD görüşmeleri ile belirlenen sosyo-kültürel peyzaj çekiciliğine uygunluk değerlerinin belirlenmesinde yerel halkın ekoturizm perspektifi, geleneksel yerleşim dokusu, geleneksel sosyal aktiviteler, doğal ve tarihi arkeolojik değerlerin varlığı, yerel halkın ekoturizm farkındalığı, mevcut ekoturizm aktiviteleri, okuryazar sayısı, genç nüfus ve insan kaynakları etkenleri dikkate alınmıştır. Bu faktörlerin tümünü sağlayarak, sosyo-kültürel peyzaj çekiciliğinden en yüksek (9 puan) alan köy Sümenler köyü olmuştur. Sosyo-kültürel peyzaj çekiciliği yüksek olan bir diğer köy ise 8 puan ile Çamdibi'dir. 3 puan alarak en düşük sosyo-kültürel peyzaj çekiciliği olan köyler ise Kapancı ve Urva köyleridir.

HKD görüşmeleri sonucunda elde edilen tüm puanlar hesaplandığında ekoturizm potansiyeli en yüksek köy 13 puan ile Sümenler köyü olurken ekoturizm potansiyeli en düşük köy 5 puan ile İsaköy olmuştur. Toplamda 12 puan alan Çamdibi, Velioglu ve Ilıca köylerinin de ekoturizm potansiyeli oldukça yüksek bulunmuştur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekoturizm, diğer turizm türlerinden farklı olarak çevresel niteliğin yüksek olduğu turizm tipidir. İnsan etkilerinin negatif sonuçlarının minimuma indirgenmesine ve yöre halkının katılımına dayanmaktadır. Karar verici mekanizmaların gerekli stratejileri belirlerken oldukça hassas olması gerekmektedir. Ekoturizm faaliyetlerinin uygulanabilir olması için kaynak değerlerinin ekolojik dengesinin korunmasını sağlamak ve ziyaretçilerin rekreatif aktivitelerinin niteliğini uzun vadede arttırarak memnuniyetin en üst düzeye çıkarılması ikilemine bağlı olmaktadır. Ekoturizmin potansiyelinin yüksek olduğu bilinen KDMP'nda bu potansiyeli doğru değerlendirmek büyük önem taşımaktadır. Çalışma alanında bu istihdam fırsatlarının doğru bir şekilde kullanılmasının sağlanması ve katılımın arttırılması gerekmektedir.

Çalışma alanındaki kırsal yerleşimler ile ilçe merkezleri arasındaki mesafenin artmasıyla orman çeperine yaklaşıldıkça, kırsal yerleşimlerin gelir düzeyi azalmakta ve yaban hayatının zararları insan yaşamının koşullarını tehlikeye atmaktadır. Kırsal yerleşimlerin yaşam standartlarının ve gelir düzeylerinin arttırılmasında ekoturizm kaynak değerlerinin geliştirilmesi

büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle ekoturizm stratejileri geliştirilirken yöre halkını ekonomik yönden destekleyecek öneriler ön planda tutulmuştur.

55 köy içerisinde sadece 6 köyde yeterli kanalizasyon bulunduğu göz önüne alınırsa altyapı olanakları içerisinde öncelikle turizm konaklama yeri olarak belirlenen alanlarda kanalizasyon sistemlerinin çözülmesi gerekmektedir. Bu sayede turistlerin tercih öncelikleri ve konaklama konfor düzeyleri önemli ölçüde artacaktır.

Üstyapı olanakları içerisinde bulunan sağlık birimi faktörü 55 köyün hiçbirinde bulunmamaktadır. Bu nedenle yöre halkının ve özellikle ekoturizm aktiviteleri içerisinde yer alan maceraya dayalı aktiviteler (yamaç paraşütü, dağcılık, rafting, vb.) ile sportif aktiviteler (su altı dalışı, trekking/hiking, vb.) için KDMP'yi ziyaret eden turistlerin sağlık güvenliği sağlanamamaktadır. Bunun için özellikle köy nüfusun yoğun olduğu yerlerde ve konaklama tesislerinde kalıcı sağlık birimleri planlanırken maceraya dayalı aktiviteler ile sportif aktivitelerin yoğun yapıldığı dönemlerde planlanan tur güzergahları üzerinde geçici sağlık birimleri planlanmalıdır.

Üstyapı olanakları içerisinde bulunan ve ekoturizmin geliştirilmesinde büyük öneme sahip olan diğer faktör ise konaklamadır. Konaklama imkânlarının kısıtlı olduğu yörede yalnızca Pınarbaşı ilçesinde bulunan tesis ve Şenpazar ilçesinde henüz yeni inşa edilen KDMP Kızılcasu Kamp Alanı bulunmaktadır. Bu tesislerin sayısının az olması yörenin günübirlik kullanılmasına ve yöre halkının da bundan yeterince kazanç sağlayamamasına sebep olmaktadır. Görüşmelerden edinilen bilgilere göre kaynak değerlerinin yoğun olduğu köylerde konaklama ihtiyacı tam olarak karşılanamamaktadır. Yerel halk ve köy yöneticileri de konaklama tesislerinin yetersiz geldiğini, bu sebeple ekonomik bir fayda sağlayamadıklarını ve ilave tesislerin kurulmasını talep etmektedirler. Bu talebin sağlanmasında dikkat edilmesi gereken temel nokta ekoturizmin koruma- kullanma dengesini benimsemiş olan ziyaretçilere yönelik kapasitenin hesaplandıktan sonra, bu kapasite doğrultusunda tesislerin kurulmasıdır.

Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma odağında yöre mimarisine zarar vermeden yerel halk tarafından pansiyonculuk çalışmalarının başlatılması için gerekli kurum ve kuruluşlar tarafından pansiyon olarak kullanılacak yapılara yönelik restorasyon işlemlerine katkı sağlanmalıdır. Restorasyon

işlemleri sırasında özellikle kıyıya yakın kesimlerdeki yapıların nemden kaynaklanan sorunlardan korunmaları için Cide ilçesinin geleneksel mimari malzemelerinden olan aşu boyası kullanılmalıdır. Belirlenen gezi rotası içinde, belirli noktalara tesislerin kurulması için milli park yönetimi ve sivil toplum kuruluşları ön ayak olmalıdır. Kurulması önerilen tesislerin yapı malzemeleri yörenin ekolojik dengesine zarar vermeyecek geri dönüşümlü ahşap malzemedir. Ayrıca kampçılar için belirli noktalar seçilmeli ve çadırli kamp yönetmeliğine uygun olarak ihtiyacı karşılayacak nitelikte doğal tesisler kurulmalıdır.

Yöreye gelen ziyaretçilerin yeme-içme ihtiyaçlarını karşılamaları için her köyde yöre halkına kazanç sağlayacak tesisler olmalı, buralarda yöresel değerlerin satışının yapılması gerekmektedir. Bu tesislerin ve yöresel yiyeceklerin broşürlerde yer alması önerilmektedir. Ayrıca yörede mevsiminde yetişen; *Pyrus eleagrifolia* (ahlat), *Pyrus communis* (armut), *Prunus spinosa* (erik), *Mespilus germanica* (muşmula), *Corylus colurna* (findık), *Rhus coriaria* (derici sumacı) ve mantar türlerinden kanser tedavisinde kullanılabileceği düşünülen *Meripilus giganteus* (çarıkçı mantarı) ile *Lactarius* (kanlıca mantarı) türlerinden; *Lactarius deterrimus*, *Lactarius salmonicolor*, *Lactarius delicious* türlerinin sivil toplum kuruluşları ve yerel

yönetimlerin katkısıyla, yöredeki köylerin bir araya gelerek kuracağı kooperatif yardımı ile uygun görülen noktalarda konumlandırılan üretici pazarlarında satışı yapılmalıdır (Çoban ve Aydınözü, 2016; URL-2). Üretici pazarlarının yanı sıra Türkiye'de ekoturizm köylerinde de uygulama örnekleri bulunan, organik mevsimsel sebze ve meyveleri ziyaretçilerin dalından toplaması gibi etkinlikler gerçekleştirilebilir. Bu sayede ziyaretçi ile yöre arasında psikolojik bir bağlantı kurulması ve yerel halk ile kaynaşma içinde olunması sağlanmakta, ayrıca yerel halk bundan ekonomik kazanç elde etmektedir. Ziyaretçilerin yörenin folklorik kültürlerini öğrenmeleri amacıyla Cide yöresine özgü; şimşir kaşık ve yazma, Şenpazar, Azdavay ve Pınarbaşı yöresine özgü bez bebek gibi hediyelik eşya ürünlerinin satıldığı stantlar kurulmalıdır. Bu stantlar yörenin ormancılık faaliyetlerinde elde edilen orman ürünleri ile inşa edilmiş, geri dönüşümlü ahşap malzemelerden oluşturulmalıdır. Tüm bu tesislerin, üretici pazarları stantlarının konumlandırılması uzman bir planıcı tarafından yapılmalı, gelişmiş güzel olmamalıdır.

Arazi sörveyi sırasında doğal ve kültürel değerlerin, belirli bir tur güzergahının olmayışından dolayı etkin bir şekilde değerlendirilemediği tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışma

alanının sosyo-kültürel peyzaj çekiciliğinin arttırılmasında en önemli faktör iyi planlanmış bir tur güzergâhının oluşturulmasıdır. Yöreye sürdürülebilir fayda sağlanmak için gezilip görülebilecek tüm kaynak değerlerinin mevcut tur güzergâhları da göz önünde bulundurularak bütüncül bir gezi rotası oluşturulmalıdır. Bu rota yönlendirme levhaları ile desteklenmelidir. Rotanın tam anlaşılabilirliğinin sağlanması için yöre ulaşımının sağlandığı yol hattında tanıtım panoları konumlandırılarak rota planı bu panoların içinde yer almalıdır. Uğrak noktalarının aralarındaki mesafeler ölçümsel ve zamansal olarak verilmelidir. Bunun yanı sıra uğrak noktaları bilgilendirme amaçlı broşür üniteleri konumlandırılmalıdır. Bu broşürlerde belirlenen gezi rotası yer almalı ve 2012 yılında gerçekleştirilen "Küre Dağları Milli Parkı Alan Kılavuzu Eğitimi" programında Kastamonu'da lisansını alan rehberlerin iletişim bilgileri verilmelidir. Aynı zamanda milli park girişinin kontrolü ve yönlendirmelerin sağlanabilmesi için ücretsiz veya cüzi ücretli bilet kesim noktaları girişlere konumlandırılmalıdır. Bunun için gerekli olan insan kaynağının sebep olacağı masrafların önüne geçmek için elektronik self gişeler çözüm olabilecektir. Böylelikle alanın ziyaretçi potansiyeli de tam olarak tespit edilerek sürekli ve bilinçli ziyaretçi yönetimi sağlanacaktır.

Sonuç olarak ekoturizm aktivitelerinin plan kararlarının alınması ve uygulanabilirliğinde ekosistem temelinde planlama yaklaşımlarının üretilmesi gerekmektedir. Karar verici politikalar belirlenirken tüm paydaşların fikirlerine yer verilmelidir. Çünkü ekoturizm uygulamaları doğru planlanmadığında ve kontrolü sağlanmadığında olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bu olumsuzlukların önüne geçmek için planlamaların koordineli yapılması ve paydaşların konuyla ilgili bilinçlendirilmesi mutlak suretle gerekmektedir. Burada amaç yöreye yoğun ziyaretçi ile kısa vadeli fayda sağlamak değil, daha kaliteli ve bilinçli ziyaretçilerin uzun vadede alana çekilmesidir.

KAYNAKÇA

- Acar İnam, E., (2009.) Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Yöre İmgesi:Antalya- Belek Turizm Merkezi Örneği. Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Açıksöz, S., Görmüş, S., & Karadeniz, N. (2010). “Determination of ecotourism potential in national parks: Kure mountains national park, Kastamonu Bartın, Turkey”, African Journal of Agricultural Research, Vol. 5(8), pp. 589-599, 18 April, 2010.
- Akesen, A. (1997). Doğal Kaynak Kullanımlarında Alternatif bir Yöntem Olarak Doğa Koruma Sistemlerinin Rolü ve Önemi, Doğal Kaynak Kullanımında Alternatif Yöntemler Yeni Yaklaşımlar, Marmara Üniversitesi Türkiye Ekonomisi Araştırma Merkezi ve Friedrich-Naumann vakfı, s.35-44, Ankara.
- Akesen, A. (2006). Bilim ve Ütopya, Aylık bilim, Kültür ve Politika Dergisi, sayı 144, yıl 12 s.39-44, Haziran 2006, İstanbul.
- Albayrak, F. (2010). Korunan Alanların Ekoturizm Gelişimine Etkileri: Camili Biyosfer Rezervi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Artvin.
- Avcıkurt, C. (1997). Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türk Turizmi Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Balıkesir.
- Bakırcı, M. (2002). “Ekoturizm”, II. Turizm Şurası Bildirileri, 2. Cilt, s.243–248

- Bhuiyan, A. H., Siwar, C., Ismail, S. M., & Islam, R. (2012). The Role of Ecotourism for Sustainable Development in East Coast Economic Region (Ecer), Malaysia. *Int. J. Sustain. Dev.*, 3 (9): 53-60. Online [Available]: <http://www.ssrn.com/link/OIDA-Intl-Journal-Sustainable-Dev.html>.
- Butler, R. W., (1999). Sustainable Tourism:A State of the art Review. *Tourism Geographies*, 1 (1), 7-25.
- Caldicott J., & Fuller D. (2005). The concept and relevance of ecotourism to indigenous economic and human development in remote Australian communities. Centre for enterprise development and research, Southern Cross University Coffs Harbour Campus in Conjunction with the Centre for Regional Tourism Research (CEDOR), Occasional paper No:6, 18 s, Australia.
- Cengiz, C. (2009). Kıyı Alanlarında Ekolojik Planlama Yalova Armutlu Örneği. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Çakır, G. (2011). İğneada ve Çevresinde Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Tekirdağ.
- Çelem, H., & Kılıç Benzer A.N. (2007). Bolu-Göynük ve yakın çevresi doğal ve kültürel kaynaklarının ekoturizm açısından değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Kesin Raporu, 293 s, Ankara.

- Çevirgen, A., (2004). Sürdürülebilir turizm kapsamında Ekoturizm ve Edremit Yöresi İçin Bir Model Önerisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Çıracı, H., Turgut, S., & Kerimoğlu, E. (2008). Sürdürülebilir Turizm Gelişimi İçin Bir Yönetim Modeli Önerisi Frig Vadisi Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi, 7(2), 89-102.
- Çoban, A., & Aydınöz, D. (2016). Ilıca Şelalesi (Kastamonu-Pınarbaşı) (Ilıca Waterfall (Kastamonu-Pınarbaşı)). Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic.
- Çufalı, A., & Dönmez, Y. (2022). Kent İçi Otopark Çözümlerine Akıllı Yaklaşımlar: Safranbolu Kent Örneği. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 24(1), 1-1.
- Demir, C., & Çevirgen, A. (2006). Ekoturizm Yönetimi. Nobel Yayınevi, 227s, Ankara.
- Demir, S. (2011). İğneada'nın Ekoturizm Potansiyelinin Saptanması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Demirel, Ö. (2005). Doğa Koruma ve Milli Parklar Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Genel Yayın No: 219, Trabzon.
- Dönmez, Y., Gökyer, E., & Aşkın, F. K. (2015). R'WOT Analizi ile Safranbolu Yörük Köyü ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (5), 70-83.

- Dönmez, Y., Türkmen, F. (2015). Turistlerin Satın Alma Kararında Peyzaj Düzenlemelerinin Rolü: Belek Örneği, Turizm Akademik Dergisi, cilt:2, s:15-27.
- Drumm, A., & Moore, A. (2002). Ecotourism Development A Manual for Conservation Planners and Managers. Publications for Capacity Building, The Nature Conservancy, Worldwide Office, 4245 North Fairfax Drive, Arlington VA 22203, USA.
- Dudley, N., (2008). Guidelines for Applying Protected Area Management Categories. Gland, Switzerland:IUCN.; 86.
- Duffus, D. A., & Dearden, P. (1990). Non-consumptive wildlife-oriented recreation: A conceptual framework. Biological conservation, 53(3), 213-231.
- Ekim, V. (2017). Bafa Gölü Tabiat Parkı ve Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Çevre Sorunları. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Muğla.
- Erdoğan, N. (2003). Çevre ve (eko)turizm, Erk Yayın ve Dağıtım, Ankara, s.100-101-113-125-151-142.
- Eser, S., (2011). Sürdürülebilir Turizm ve Efes Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla.
- Gardner, M., & Wolfe, A. (1998). Doğada Fotoğrafçılık. Gezi ve Macera Fotoğrafçıları için Uygulama Rehberi. Çeviren: Nedim Sipahi ISBN:975-8293-25-7 Homer Kitapevi.
- Gündel, H., Önaç Kalaycı, A., Ekinci, D.D. (2023). Ekosistem Tabanlı Kentsel Dönüşüm. Peyzaj ve Kentler 2023 Çalışmaları,

Bölüm:2, 43-70.

- Inskeep, E. (1991). “Tourism Planning;an Integrated and Sustainable Development Approach”, Van Nosrand Reinhold, New York.
- Işınkaralar, Ö., Varol, Ç. (2021). Kent Merkezlerinde Ticaret Birimlerin Mekânsal Örüntüsü Üzerine Bir Değerlendirme: Kastamonu Örneği. Journal of Architectural Sciences and Applications, 6 (2), 396-4.
- IUCN, (1994). Guidelines for Protected Areas Management Categories, IUCN, Cambridge,UK and Gland, Switzerland
- IUCN, (1998). United Nations List of Protected Areas, Gland-Switzerland
- IUCN, (2007). WCPA Strategic Plan 2005-2012
- Jongman, R.H.G., (2004). The Context and Concept of Ecological Networks. R.H.G. Jongman and G. Pungetti (eds.), Ecological Networks and Greenways Concept, Design and Implementation, Cambridge University Press, Cambridge.
- Kasar, Y. (2015). Rumkale Arkeolojik Sit Alanı ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Isparta.
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik turizmin sürdürülebilirliği. Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 2(2), 93-114.
- Kiper, T., & Arslan, M. (2007). Anadolu’da doğa turizmi kapsamında doğa yürüyüşü güzergâhlarının belirlemede örnek bir çalışma. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 4(2), 165-174.

- Koç, N., & Şahin, Ş. (1999). Kırsal Peyzaj Planlaması. Ankara Üniversitesi Basımevi, 275s, Ankara.
- Köse, B., Dönmez, Y. (2021). Mahalle Ölçeğinde Kültürel Değerlerin Kent Kimliğine Etkileri: Kale Mahallesi-Samsun. Kent Akademisi, 14(4), 1156-1190.
- Köse, M. (2003). Bolu Yöresi'nde Milli Parklar Kapsamında Korunan Alanların Genel Özellikleri ve Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.
- Kurdoğlu, O., (1996), Doğu Karadeniz'in Doğal Yaşlı Ormanları, Doğal Hayatı Koruma Derneği, ISBN 975-96081-2-2, 24 s, İstanbul.
- Kurdoğlu, O., Avcioğlu, B., & Özalp, M. (2006). Korunan Alanlarda Yönetim Etkinliğinin Belirlenmesi İçin Bir Yöntem Uygulaması (Doğu Karadeniz Örneği). II. Doğal ve Özel Nitelikli Kırsal Alanların Koruma Sorunsalı ve Planlanması Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Trabzon s.117-137.
- Kuter, N., & Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 9(2), 146-156.
- Kuvan, Y. (1991). Avrupa Topluluğu Tarafından Yapılan Korunan Alan Sınıflandırması ve Ülkemizdeki Korunan Alanların Bir Değerlendirmesi, Seri: B cilt: 41 Sayı: 3 -4, İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi.

- Küçükaskan, N. (2007). Özel ilgi turizmi, Ekin Basın Yayın Dağıtım, s.80-81-84.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2007). Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Yayın No:3085,s.101,Ankara.<<http://www.kultur.gov.tr/TR/dosya/1-70089/h/ttstratejisi2023.pdf>>, alındığı tarih 10.11.2009.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2015). Sportif Olta Balıkçılığı. www.kulturportali.gov.tr:<http://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/genel/TurizmAktiviteleri/sportif-olta-balikciligi414366>.
- Luzar, E. J., Diagne, A., Gan, C., & Henning, B. R. (1995). Evaluating Naturebased Tourism Using The New Environmental Paradigm. *Journal of Agricultural and Applied Economics*, 27(2), 544-555.
- Meydan, K., Vural, O., Oztürk, S., & Isınkaralar, O. (2020). Development of Ecotourism Resource Values Using Rapid Rural Assessment Method: The Case of Ilıca Village. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10(1), 1-14.
- Mol, T., & Küçükosmanoğlu, A. (2005). Sürdürülebilir Yaban Hayatında Eğitimin Yeri ve Önemi. 1. Çevre Ve Orman Şurası. Kemer, Antalya.
- Nagel, P. (2003). Die Schutzgebietskategorien. *Tiergeographie und Naturschutz*. WS 02/03, <http://www.nlu.unibas.ch/pdf/iucn.pdf>, Erişim Tarihi: 17.03.2006
- Ozturk, S. & Isınkaralar, O. (2018). New Trends in Tourism: A Research on Farm Tourism. *Journal of Current Researches on*

Social Sciences, 8 (4), 537-546.

Özhan, E. (1997). Türkiye Kıyıları 97;“Kıyılarımızda Ekoturizmin Geliştirilmesinde Kentsel Tasarımın Rolü”;“Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları I. Ulusal Konferansı.

Özkaya, M. (2015). Türkiye'de Korunan Alan Olarak Milli Parkların Yönetimi: Orman Su İşleri 4. Bölge Müdürlüğü Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.

Öztürk, S. (2003). Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkının Kaynak Değerleri ve Yönetim Açısından İrdelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Zonguldak.

Öztürk, S. (2005). Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı'nın rekreasyonel kaynak değerlerinin irdelenmesi. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi(2), 138-148.

Öztürk, S., Işınkaralar, Ö., & Ayan, E. (2018). Visibility Analysis in Historical Environments: The case of Kastamonu Castle and its Surrounding. Journal of Current Researches on Social Sciences, 8(4), 405-412.

Öztürk, S., Işınkaralar, Ö., Yılmaz, D., & Çılgınoğlu, H. (2021). Bir Kültür Turizmi Destinasyonu Olarak Hasankeyf Örneğinde Ziyaretçi Memnuniyeti. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 23(2), 359-369.

Polat, A. T., (2006). Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden

- Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Selimoğlu, Ö. (2004). Türkiye ve Dünyada Ekoturizm Yaklaşımları, İstanbul Ticaret Odası (ITO), Etüt ve Araştırma Şubesi Yayını, s.1-21.
- Şen, G., Güngör, E. & Şevik, H. (2018). Defining the effects of urban expansion on land use/cover change: a case study in Kastamonu, Turkey. *Environ Monit Assess* 190, 454.
- Şen, G., Güngör, E. (2018). Analysis of land use/land cover changes following population movements and agricultural activities: a case study in northern Turkey. *Applied Ecology and Environmental Research* 16(2), 2073-2088.
- Şen, S. D., (2010). Turizmin Çevresel Etkileri ve Bir Çözüm Olarak Ekoturizm, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.
- Taş, S. (2012). Trabzon ve ekoturizm: Yerli Ziyaretçilerin Yöreyi Değerlendirmesine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Balıkesir.
- Tekin, Ö. (2014). Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Konya'da Ekoturizm Rotaları. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Tekin, Ö. (2017). Ekoturizm açısından Konya ili doğa yürüyüşü rotaları üzerine bir araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3).
- Tetik, N. (2012). Turist Rehberlerinin Ekoturizm Alanındaki

Yeterlilikleri:Doğu Karadeniz Örneği. Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Balıkesir.

TIES, (1990). Description and Ecotourism principles, Web Sitesi:
<http://www.ecotourism.org>, Erişim Tarihi: 09.03.2009

Tutcu, A., 2021. Ekoturizm Ve Türkiye'nin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirmesi Atlas Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi ISSN 2602 - 4128 1 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atlas> Yıl: 5(2021) Sayı: 6

Türker, N., & Öztürk, S. (2013). Perceptions of Residents Towards The Impacts of Tourism in the Küre Mountains National Park, Turkey, International Journal of Business and Social Science, Vol. 4 No. 2.

Türksoy, A., & Yürük, E, Ö. (2008). Özel İlgi Turizmi. Ed.N. Hacıoğlu ve C. Avcıkurt Turistik Ürün Çeşitlendirmesi. (1. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s.263.

Valentine, S. (1992). Review Nature-based Tourism, Special Interest Tourism, ed. Betty Weiler and Colin Michael Hall, Belhaven Press, London.

Weaver, D. B., (2001). Ecotourism, Australia: John Wiley & Sons Australia, Ltd, (1st Edition) s. 23.

Yaşar, G. (2002). Kahramanmaraş İlinde Ekoturizm Olanaklarının İncelenmesi ve Potansiyel Alanların Tespiti. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Kahramanmaraş.

Yeşil, M. (2016). Doğa Koruma Yaklaşımlarındaki Değişimlerin

- Dünyada ve Türkiye'deki Tarihsel Süreci. Türk Tarım–Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 4(10), 867-876.
- Yılmaz, D., Öztürk, S. & Işınkaralar, Ö. (2022). Kent İmgesinin Yapıtışı Olarak Sokaklarda Mekânsal Zenginliğin Fraktal Geometri ile Analizi. Kent Akademisi Dergisi, 15(3) 1341-1358.
- Yılmaz, D., Öztürk, S., & Işınkaralar, Ö. (2023). Bir Yaşam Sahnesi Olarak Sokak Algısının Kullanıcılar Gözünden Okunması: Ankara ve İstanbul Sokaklarından Tespitler. Artium, 11(1), 75-86.
- Yücel, C. (2002). “Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm”, Türsab Dergisi, Mayıs, İstanbul.
- Yücel, M. (1995). Doğa Koruma Alanları ve Planlaması. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Genel Yayın No:104, Ders Yardımcı KitaplarıYayın NO:9, Adana.
- Yücel, M., & Babuş, D. (2005). Doğa Korumanın Tarihçesi ve Türkiye'deki Gelişmeler, Doğu Akdeniz Orm. Araş. Müdürlüğü (DOA) Dergisi (Journal of DOA) Sayı: 11 S: 151– 175.
- Yürük Özkan, E. (2003). “Turizmin Geleceği: Ekoturizm”, Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı, 3 – 4 Mayıs, Çankırı.
- Zafer, B. (1991). Türkiye'de Doğa Koruma Alanları ve Doğal Sitlerin Belirleme ve Sınıflandırılmasında Kullanılacak Kriterlerin Saptanması Amacıyla İzmir/Kemalpaşa Örneklemesine Dayalı Yöntem Araştırması. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen

Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Zeydanlı, U. (2008). Koruma Yönetimi Uygulamaları. Orman ve
Biyolojik Çeşitlilik. Doğa Koruma Merkezi, Ankara, 117-140.

URL-1. Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği, 18.08.2019
tarihinde

<http://www.ekoturizmdernegi.org/default.asp?sayfa=1>
adresinden alınmıştır.

URL-2. 28.12.2019 tarihinde

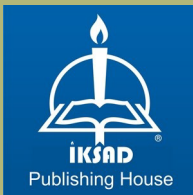
[http://mantaravciligi.blogspot.com/2016/08/kararan-
mantar-meripilus-giganteus.html](http://mantaravciligi.blogspot.com/2016/08/kararan-mantar-meripilus-giganteus.html) alınmıştır.

URL-3. 14.09.2019 tarihinde The Nature Conservancy 2009, Web
Sitesi:

www.nature.org/aboutus/travel/ecotourism/about/art667.html
adresinden alınmıştır.

URL-4. 18.10.2019 tarihinde WWF (World Wide Fund, 1999),

<http://www.panda.org/forests4life/hotspots/> adresinden
alınmıştır.

ISBN: 978-625-367-392-5